

IN MEMORIAM: ACAD. FLORIN CONSTANTINIU

În ziua de 13 aprilie 2012 – Vinerea Mare în calendarul ortodox – a încetat din viață acad. Florin Constantiniu. A fost un reper nu doar în interiorul breslei istoricilor, ci încă și mai mult în afara acesteia. Lucrarea sa *O istorie sinceră a poporului român* a fost probabil cea mai citită (și cea mai reușită) sinteză de autor cu privire la istoria României apărută în anii de după 1989.

Născut la București, la 8 aprilie 1933, a absolvit în 1951 Liceul „Sf. Sava” (pe atunci, Liceul de Băieți nr.1 din București) și s-a înscris apoi la Facultatea de Istorie a Universității din București. Vremurile erau vitrege, în Facultate pătrunseseră destui politruci și impostori, manualul lui Roller era la mare preț, dar în același timp studentul Florin Constantiniu a avut și prilejul de a cunoaște și de a învăța de la istorici cu puternică personalitate, cum au fost Dionisie Pippidi, Ion Nestor sau Barbu Cămpina. Magistrul care i-a marcat însă în modul cel mai consistent devenirea a fost Andrei Oțetea, care cumula în acea vreme calitatea de profesor la Universitate și pe cea de director al Institutului de Istorie al Academiei (azi Institutul de Istorie „N. Iorga”). Andrei Oțetea a fost cel care l-a angajat pe tânărul absolvent în calitate de cercetător-stagiar la Institut (1957) și totodată cel care i-a îndrumat cu autoritate cariera academică. Influenței imperioase a lui Andrei Oțetea i se datorează orientarea lui Florin Constantiniu spre studiul istoriei relațiilor agrare din secolul al XVIII-lea, ca și deschiderea sa mai largă spre problematica economico-socială și spre aspectele teoretico-metodologice ale istoriei. Această primă fază a carierei sale științifice, marcată de mai multe studii înnoitoare, de participarea la publicarea unor volume de documente și la pregătirea laborioasă pentru publicare a volumului III al tratatului de *Istoria României* (1964), a fost încununată cu susținerea tezei de doctorat (1968), devenită apoi o lucrare de referință în istoriografia română: *Relațiile agrare din Țara Românească în secolul al XVIII-lea* (1972). Disciplina intelectuală deprinsă sub îndrumarea acad. Andrei Oțetea nu a zăgăzuit însă curiozitatea și interesele diverse ale istoricului Florin Constantiniu, care s-au concretizat în studii înnoitoare cu privire la probleme tot mai variate, precum mentalul colectiv sătesc din lumea medievală, politica externă a Țărilor Române de la Mihai Viteazul până la fanarioți, tipologia și geneza feudalismului, sensibilitățile baroce, problema iobăgiei în istoriografia românească, dar și raporturile dintre război și pace și istoria celui de-al doilea război mondial. De altfel, sub chemarea comunismului național, dar și răspunzând unui interes intelectual propriu, gradual Florin Constantiniu a părăsit istoria secolului al XVIII-lea, nu înainte de a publica o monografie dedicată lui *Constantin Mavrocordat* (1985), și s-a orientat tot mai mult spre istoria contemporană. Bazate pe un larg orizont de istorie universală, în cadrul căruia a știut mereu să integreze atât istoriografia și izvoarele occidentale, cât și pe cele sovietice, cercetările sale au adus contribuții semnificative la înțelegerea caracteristicilor participării României la al doilea război mondial, a genezei războiului rece și a instaurării regimului comunist în România, concretizându-se în mai multe cărți, unele publicate în colaborare, dintre

care menționăm fără pretenția exhaustivității: *200 de zile mai devreme. Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial* (1984); *Între Hitler și Stalin. România și Pactul Ribbentrop-Molotov* (1991); *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane* (1993); *Trecerea Nistrului. 1941. O decizie controversată* (1995); *România în război, 1941-1945* (1995); *Doi ori doi fac șaisprezece. A început Războiul rece în România?* (1997); *De la războiul fierbinte la Războiul rece* (1998); *PCR, Pătrășcanu și Transilvania, 1944-1946* (2001); *1941. Hitler, Stalin și România. România și geneza operațiunii „Barbarossa”* (2002); *Schisma roșie. România și declanșarea conflictului sovieto-iugoslav (1948-1950)* (2007).

Deși s-a aflat în stradă în 21 decembrie 1989, a beneficiat de succes de public și a fost recunoscut academic (a fost ales membru corespondent și apoi membru deplin al Academiei Române), a resimțit cu amărăciune anomia morală și atmosfera tot mai încrâncenată ce s-a instaurat în România post-comunistă. Nu a ezitat să-și exprime nemulțumirile față de elitele politice, ca și față de unele evoluții din breasla istoricilor. A simțit nevoia să-și spună apăsător cuvântul despre istoria românilor în ansamblul ei, iar *O istorie sinceră a poporului român* (1997) reprezintă o operă magistrală, subiectivă dar și stimulatorie pentru noi interogații și cercetări. A dorit totodată să depună mărturie cu privire la istoriografia română sub comunism, iar volumul său *De la Răutu și Roller la Mușat și Ardeleanu* (2007) îmbină cercetarea istoriografică de largă respirație cu mărturia memorialistică. Este o mostră de onestitate intelectuală, ce aplică judecăți de valoare severe atât pentru ceilalți, cât și pentru propriile slăbiciuni, dar reliefează totodată și strădaniile celor care s-au străduit să-și facă meseria în mod onest și să contribuie la cultivarea valorilor naționale.

Florin Constantiniu avea vocația dăruirii. Animat de o rară generozitate, știa să se bucure de contribuțiile cognitive pe care le aduceau alți istorici. Avea întotdeauna un cuvânt de încurajare și un sfat pertinent pentru cei mai mulți dintre noi, a practicat cronică de întâmpinare istoriografică în „Flacăra” (înainte de 1989), apoi în „Curierul Național Magazin”, în „Dosarele istoriei” și în „Istorie și civilizație”, a coordonat volume colective și ediții de documente, a acceptat să scrie numeroase prefețe și postfețe, și a fost un apreciat orator la multe lansări de carte.

Pentru Societatea de Științe Istorice din România, Florin Constantiniu a fost nu numai un reper, ci și un sprijin de seamă. Ne-a onorat cu participarea la dezbateri și conferințe organizate de Filiala București a Societății și a publicat mai multe articole în revista „Studii și articole de istorie”. Primul dintre acestea datează din 1972 (*Reformele lui Constantin Mavrocordat în Moldova și Țara Românească*, „Studii și articole de istorie”, XX, p.28-35), cel din urmă apare postum chiar în acest volum. Faptul că ne-a încredințat spre tipar acest studiu, cu doar două luni înainte de trecerea în eternitate, reprezintă pentru noi o obligație morală. Ca unii ce am beneficiat de sprijinul și încurajările sale, ca și de învățătura incorporată în scrierile sale, se cuvine să ne străduim să ne ridicăm la înălțimea pildei și aspirațiilor sale. Promovarea profesionalismului, cultivarea valorilor naționale, deschiderea intelectuală și civilitatea sunt formele concrete prin care putem cinsti memoria celui care a fost acad. Florin Constantiniu. Fie ca sufletul său să se odihnească în pace!

Bogdan Murgescu